אמה אל הכתף ומה א) ת"ל יה' ב) אמות משפת מזבח ולמעלה ומה ת"ל ²ושלש אמות קומתו משפת סובב ולמעלה ור' יהודה כי גמיר גזירה שוה ברחבה הוא דגמיר ולרבי יהודה הא קא מיתחזי כהן נהי דכהן מיתחזי עבודה דבידו לא מיתחזי בשלמא לרבי יהודה היינו דכתיב ³קידש אלא לרבי יוסי מאי קידש להעמיד בה מזבח בשלמא לרבי יוסי היינו דכתיב ³קטן אלא לרבי יהודה מאי קטן הכי קאמר מזבח אבנים שעשה שלמה תחת מזבח הנחשת קטן הוה במאי פליגי מר סבר דנין חוץ מחוץ ואין דנין חוץ מפנים ומר סבר דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מבנין אמר רבא ⁶מודה רבי יהודה בדמים דתניא ⁷רבי יהודה אומר כוס אחד היה ממלא מדם התערובות ושופכו ג) על גבי מזבח שאם ישפך דמו של אחת מהן נמצא זה מכשירו ואי סלקא דעתך סבר רבי יהודה כולה ד) עזרה מיקדשא הא איתעבידא ליה מצוותיה ודלמא משום ה) דקסבר שפיכה מכח האדם בעינן אם כן נשקליה ונשפיך ליה ארוכתיה ודלמא משום דבעינן מצוה מן המובחר אמר רבי אלעזר ⁸מזבח שנפגם אין אוכלין ° בגינו שירי מנחה שנאמר ⁴ואכלוה מצות אצל המזבח וכי אצל המזבח אכלוה אלא בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר אשכחן שירי מנחה ⁴קדשי קדשים מנלן ו) ת"ל ⁴קדש קדשים ⁴קדשים קלים מנין אמר אביי אתיא מדרשא דר' יוסי דתניא ⁹ר' יוסי אומר ג' דברים משום

רש"י

אמה אל הכתף. אצל השער וקס"ד י) בגובהה קאמר וה"ה לכל החצר: **משפת מזבח ולמעלה.** למעלה מן המזבח היה גובהן ה' אמות: **משפת סובב ולמעלה.** עד מקום הקרנות ולמטה הימנו ו' אמות וגובה הקרן אמה: **ור' יהודה.** אומר ח) דברים ככתבן כי גמיר ג"ש דרבוע רבוע ברחבה דגמיר ט) למימר דמאמצעיתו מודד וממזבח דיחזקאל י) וכדלעיל: **ולרבי יהודה.** נהי נמי דדברים ככתבן הא קא מיתחזי כהן דהא יא) גובהו שלש וקלעים אינן אלא חמש והוא יב) עצמו ג' אמות נמצא ראשו למעלה מן הקלעים: **בשלמא לרבי יהודה היינו דכתיב קידש.** המלך את [תוך החצר] וגו' שהוצרכה כל הרצפה לקדשה לשם מזבח וקדושתה בשירי מנחה ובשיר כדאמרי' בשבועות (דף יד.): **מאי קידש.** את תוך החצר: ומשני קדשו לשם עזרה להעמיד בו מזבח אבנים: **בשלמא לר' יוסי.** דאמר של שלמה גדול ושל משה קטן: **היינו דכתיב קטן.** אמזבח הנחשת והכי קאמר העמיד מזבח אבנים כי מזבח הנחשת קטן יג): **אלא לרבי יהודה.** דאמר כולה רצפה קידש דמזבח יד) שלמה לא יכול להכיל העולה: **מאי קטן.** דכתיב אמזבח הנחשת הא דשלמה גופיה קטן הוה: **הכי קאמר כו'.** ומשום דקאי במקום מזבח הנחשת ומילואו הוא קרי ליה מזבח הנחשת ובדברי הימים (ב ד) קרי ליה הכי בהדיא ויעש (המלך) מזבח נחשת כ' אמה ארכו וכו' אמה רחבו ואמקום המערכה קאי: **במאי קמיפלגי.** ר' יוסי דגמיר רבוע רבוע ממזבח הזהב ורבי יהודה דגמיר לה משל יחזקאל: **כלי מכלי.** מזבח הנחשת והזהב טו) כלים הם: **מודה ר' יהודה בדמים.** דאע"ג דאמר רבי יהודה כל העזרה מקודשת הני מילי להקטיר חלבים אבל לזריקת דמים לא: **מדם התערובות.** של פסחים מעל הרצפה: **בגינו.** בשבילו: **וכי אצל המזבח אכלוה.** והלא כל העזרה כשרה לכך דכתיב טז) במנחה מצות תאכל במקום קדוש (ויקרא ו): **קדש קדשים** יז). בג"ש דקדש קדשים ילפי מהדדי: **משום ג'**

תוספות

עשרים אמה ובשמעתא קמייתא דעירובין (דף ב:) קשה טפי דפריך בין לרבנן בין לר' יהודה לילפו מפתח שער החצר ופי' שם בקונטרס שני לשונות ופי' בלשון שני דפריך יח) שיחשב פתח ברחב עשרים ומשני פתח שער החצר איקרי פתח סתמא לא איקרי ואיבעית אימא כי כתיב חמש עשרה (א) בגובהה כתיב והכתיב וקומה ה' אמות ההוא משפת מזבח ולמעלה ופי' שם בקונטרס דהיינו כר' יוסי דשמעתין חו היא תימה דלא מצינן למימר חמש עשרה אמה בגובה כתיב אלא ברחבה כדפרישית ועוד קשה דאי מרחבה פריך התם הוה ליה למימר הכי אלא הא דתנן הרחב מעשר אמות ימעט נילף מפתח שער החצר כיון דעד השתא איירי בגובהה ועוד לר' יהודה אמאי הוצרך להקשות מפתח החצר פתח יט) אולם דקאי ביה הוה ליה לאקשויי ועוד מאי קושיא מפתח החצר התנן (ס) יש לו צורת הפתח א"צ למעט וחצר צורת הפתח הוה ליה שהיו העמודים משני צדדים וכלונסות על גביהן שהקלעים תלויין בהן ומיהו כ) בסמוך (ב) (קשה) כי פריך ור' יהודה מפתחו של אולם גמר והתנן וכו' כא) לא משני שאני פתחו של אולם דה"ל צורת הפתח [ובע"כ צ"ל] דכיון דאליבא דרב קיימא לא משני הכי דאיהו תני במתני' צריך למעט כדאמר התם [ב: יא.] ומהאי טעמא כב) פריך [שפיר] השתא ועוד (ג) דשער חצר לא ה"ל צורת הפתח שהכלונסות היו על הווין שקבועין בעמודין מבחוץ ואמרינן התם בפ"ק (דף יא.) צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה כלום. ומפרש רבינו כג) דמגובהה פריך התם דלא יחשב פתח ביתר מה' אמות ומסתברא כד) היא לן טפי למילף מפתח החצר ממאי דנילף מפתח ההיכל דפתח כה) המשכן על כרחין שלא כדין איקרי פתח אהל מועד וחידוש הוא דלא הוו ליה גיפופי שהיה פרוץ לפניו במלואו כו) הלכך פתח ההיכל שהיה במקומו כז) דלמא שלא כדין נמי איקרי פתח ובתר הכי גרס איבעית אימא קלעים ט"ו אמה כח) וכי כתיב וקומה ברוחב ה' אמות משפת קלעים ולמעלה והיא שיטה כרבי יוסי דהכא ול"ג ט"ו אמה בגובהה הוא דכתיב וגם לא גרס אל הכתף דלא קאי אחמש עשרה דכתיב בקרא דההוא לא מיתוקמא אלא ברחבה אלא פירוש הוא כלומר הקלעים היו גבוהין חמש עשרה שלא יראו עבודה שבידו כרבי יוסי דאמר מזבח י' אמות והאי דכתיב בקלעים וקומה ה' אמות ודאי משפת מזבח ולמעלה והאי קרא דמייתי וקומה ברוחב ה' אמות (היינו) כט) להוכיח גובה פתח כ' אמה היינו ל) ההוא דכתיב גבי מסך בסוף ויקהל ומפרש דמשפת קלעים ולמעלה קאמר שהקלעים היו גבוהין סביב החצר לצפון ולדרום ומערב וכן לצד המזרח [שכמו] לא) שהקלעים היו ט"ו רוחב מימין הפתח וכן משמאל הפתח כמו לב) כן היו גבוהין ט"ו אמה ועל מסך הפתח כתיב רוחב כ' אמה וקומה ה' אמות ברוחב לעומת קלעי החצר פירוש שהמסך כל רוחב כ' היה גבוה ה' אמות משאר קלעי החצר אשתכח המסך גבוה כ' וזו היא אמת לג) גובהו של פתח והאי שינויא בתרא ליתיה אלא לרבנן דהא לרבי יהודה לא מתוקם כלל לד) ואע"ג דקאי התם לשנויי לרבנן ולרבי יהודה שינויא קמא יתיישב לרבי יהודה דשנינן פתח סתמא לא איקרי דהכי נמי לא מיתוקם ההוא שינויא כרבי יוסי דהכא אלא כרבי יהודה דפליג עליה והכא בשמעתין גרסי' מה משכן י' אמות אף מזבח י' אמות קלעים ט"ו ולא גרסינן לה) נמי אל הכתף דלאו קרא מייתי וברייתא דמלאכת המשכן לא גרסינן כלל קלעים ט"ו במילתא דר' יוסי ופירושא בעלמא הוא כלומר הקלעים היו גבוהין ט"ו אמה שלא יראה כהן ועבודה בידו ומה ת"ל ה' אמות משפת מזבח כו' ור"ת מפרש בספר הישר לשמואל עצמו פריך נילף מפתח שער החצר מנא לו) ליה דושמטו פתח אהל מועד אפתח היכל קאי ואי אפשר לומר כן כלל כדמוכחי כמה קראי בפרשת אלה פקודי ובשאר מקומות וקצת קשה לפירוש ר"ת לז) דפריך מגובה חמש דמאי משני פתח שער איקרי פתח סתמא לא איקרי כיון דנקרא שער כ"ש דאיקרי פתח דפתח קטן משער ועוד נילף מפתח עזרה שנקרא פתח (יחזקאל מ) והיה גובהו עשרים ל): **הכי** קאמר מזבח אבנים שעשה שלמה תחת מזבח הנחשת. תימה דבפ' במה בהמה (שבת דף נה.) אמרינן ויעמדו אצל מזבח הנחשת מזבח הנחשת מי הוה אמר להן הקב"ה התחילו ממקום שאומרים שירה לפני כלי נחשת ולמאי לא אמר כי הכא וי"ל דהתם מה לו להזכיר מזבח הנחשת כלל: **מודה** רבי יהודה בדמים. תימה מאי קס"ד מעיקרא והא קרן לח) ורבוע יסוד מעכבין ו) [לקמן סב.]: **קדשים** קלים מנין. תימה דלא יליף מהיקשא מזאת התורה פ): **אתיא** מדרשא דרבי יוסי. תימה לט) ל"ל ג"ש דקדש קדשים מ) ועוד מא) [קדשים קלים] גופיה נילף ממעשר וכי תימה מה למעשר שכן טעון ודוי וכסף וצורה בכור יוכיח ועוד דבהאי קרא דמייתי דמקיש מעשר לבכור נמי כתיב חטאות ואשם דתניא בספרי פרשת ראה אנכי בקרכם וצאנכם אלו חטאות ואשמות וכן בקרא דלא תוכל לאכול בשעריך דריש פרק בתרא דמכות (דף יז.) בקרך וצאנך אלו חטאות ואשמות:

[illegible]

מסורת הש"ס

א) לעיל נט., ב) [לעיל לד: ע"ש] פסחים סה. [מנחות נט: ע"ש תוספ' פסחים פ"ד ה"ו], ג) עי' ת"כ ויקרא נדבה פרש' ד הי"ג, ד) [תוספ' סנהדרין פ"ג ה"ג מכות יט. תמורה כא.], ה) עירובין ב., ו) [וע"ע תוס' עירובין ג: ד"ה כן וד"ה ואמ"א], ז) [ועי' תוס' לעיל נא: ד"ה מן לה], ח) לעיל ז: ע"ש.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה ואימא קלעים וכו' חמש עשרה אמה בגובהה וכו': (ב) בא"ד ומיהו בסמוך נמי קשה כי פריך וכו' והתנן וכו' אמאי לא משני וכו' צורת הפתח אלא צ"ל דכיון: (ג) בא"ד ועוד י"ל דשער החצר:

גליון הש"ס

גמ' אין אוכלין בגינו שירי מנחה. ולאחר שמור ועגנה עי' תוס' כת"מ דף נג ע"ב ד"ה לא פליג:

שינויי נוסחאות

א] נירפת כ"ל הא מה אני מקיים וחמש אמות קומתו משפת מזבח ולמעלה ושלש אמות קומתו משפת סובב ולמעלה לבר מאמה קרנות: ב] בכתב"י חמש אמות קומתו. [וכ"ל שהוא ט"ס]: ג] כ"ל חורקו זריקה אחת כנגד היסוד שאם נשפך דמו (כ"י צ' וכ"ה לעיל לד: ובתוספות שם): ד] כ"ל קרקע (כ"י צ'): ה] כ"ל הא קמ"ל שפיכה (כ"י צ'): ו] מנלן אתיא קדש קדש כל"ל (ש"מ), ועי' רש"ש למפרש עפ"י התוס' שלפנינו: ז] ל"ל וקסבר (צ"ק), ולפי"ז צריך להגיה כן גם בפירש"י ואומר: ח] ל"ל דאמר (ש"מ): ט] והוא דגמיר (ש"מ): י] דיחזקאל גמיר לה וכדלעיל כל"ל (ש"מ): יא] דהא גובה המזבח (שמכ"י): יב] בכתב"י וכהן עצמו: יג] בכתב"י נוסף ונגס ופסלו מאותו היום והלאה וגנזו: יד] ל"ל דאף מזבח (ש"מ): טו] ל"ל ומזבח הזהב (ש"מ): טז] דכתיב במנחה בחצר אהל מועד יאכלוה כל"ל והשאר נמחק (ש"מ): יז] קדש קדש. בג"ש דקדש קדש כל"ל (שמכ"י), ול' תוס' ד"ה: יח] דפריך ארחבה שיחשב (ש"מ): יט] מפתח (צ"ק): כ] ומיהו קשה כל"ל (ש"מ), ונר' נ"ק ומיהו הא לא קשיא כיון דאליבא דרב קיימא דאיהו תני במתני' צריך למעט אע"ג (דאין) [דיש] לו צורת הפתח כדאמר התם. ומהאי טעמא כי פריך בסמוך ור"י מפתחו של אולם גמר והתנן וכו' ולא משני שאני פתחו של אולם דהו"ל צורת הפתח כיון דאליבא דרב קיימא לא משני הכי ועוד דשער וכו': כא] וכו' ואמאי לא משני (ש"מ): כב] טעמא נמי פריך כל"ל (ש"מ): כג] רבינו תם (ש"מ. ב"ש. וכ"ה בתוס' הרא"ש והריטב"א ושאר ראשונים בעירובין שם), [ומתגיה כו' ודלא שכתב דפי' זה אמת כר"ת דעירובין, לא דקן]: כד] כ"ל דמסתברא (ש"מ): כה] דפתח אהל מועד על כרחין שלא כדין איקרי פתח וחידוש כו' כל"ל (ש"מ): כו] בתוס' הרא"ש שם נוסף ובכ"י לא איקרי פתח: כז] בתוס' הרא"ש שם הלכך פתח ההיכל דלא איקרי

עין משפט נר מצוה

י א ב ג מיי' פ"ג מהלכות פסה"מ הלכה כב כה:

◆

תורה אור השלם

1. אֹרֶךְ הֶחָצֵר מֵאָה בָאַמָּה וְרֹחַב חֲמִשִּׁים בַּחֲמִשִּׁים וְקֹמָה חָמֵשׁ אַמּוֹת שֵׁשׁ מָשְׁזָר וְאַדְנֵיהֶם נְחֹשֶׁת: שמות כז, יח

2. וְעָשִׂיתָ אֶת הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים חָמֵשׁ אַמּוֹת אֹרֶךְ וְחָמֵשׁ אַמּוֹת רֹחַב רָבוּעַ יִהְיֶה הַמִּזְבֵּחַ וְשָׁלֹשׁ אַמּוֹת קֹמָתוֹ: שמות כז, א

3. בַּיּוֹם הַהוּא קִדַּשׁ הַמֶּלֶךְ אֶת תּוֹךְ הֶחָצֵר אֲשֶׁר לִפְנֵי בֵית יְהוָה כִּי עָשָׂה שָׁם אֶת הָעֹלָה וְאֶת הַמִּנְחָה וְאֵת חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים כִּי מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה קָטֹן מֵהָכִיל אֶת הָעֹלָה וְאֶת הַמִּנְחָה וְאֵת חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים: מ"א ח, סד

4. וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל אַהֲרֹן וְאֶל אֶלְעָזָר וְאֶל אִיתָמָר בָּנָיו הַנּוֹתָרִים קְחוּ אֶת הַמִּנְחָה הַנּוֹתֶרֶת מֵאִשֵּׁי יְהוָה וְאִכְלוּהָ מַצּוֹת אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ כִּי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא: ויקרא י, יב

◆

מוסף רש"י

מדם התערובות. של פסחים שנתמלא על הרצפה משום דחיישינן לאחר שנתקבל הדם אחד מן הפסחים נשפך לארץ ולא נזרק והשתא מכשרי בזריקה דהאי כוס, דקיי"ל נשפך הדם מן הכלי על הרצפה ואספו כשר (מנחות ס:). **שאם ישפך דמו של אחת מהן.** על ידי שהן רבים ונבהלים לעשות: **נמצא כוס זה מכשירו.** שהרי מכולם מעורבים בו. ולאו משום דלאיערוב בדם התמצית, אמרינן לקמן ר' יהודה לטעמיה דאמר אין דם מבטל דם, ולא אמרינן אידחי ליה כשנתערב הואיל ובידו לאוספו (לעיל לד.) ג' דברים. זו אחת מהן וכולן שנויין בספרי (מכות יט.):

◆

שיטה מקובצת

ודלמא משום דבעינן מצוה מן המובחר. הוא הדין דהוה מצי למימר משום דבעינן יסוד: תוד"ה אתיא כו' דר"ש פ"ב דמכות בקרך וצאנך אלו חטאות ואשמות. ולמאי דפי' רש"י לעיל (דף ט ע"ב) דלאכילה לא קיימי חטאות ואשמות דכתיב לאחר ונתינה ניחא (מהרי"ם):